

сталого розвитку суспільства знаходиться ще на стадії розвитку, а значить, крім раніше виокремлених, потребує залучення і інших дієвих в даному контексті напрямків.

Список використаних джерел

1. Костина А. В. Массовая культура как феномен индустриального общества. Изд. 4-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 352 с.
2. Костина А. В. Соотношение традиционности и творчества как основа социокультурной динамики. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 144 с.
3. Кузуб Т. И. Оппозиция и взаимодействие массовой и элитарной музыкальных культур в свете развития медиакультуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2010/2010_5_256_260.pdf
4. Орлова Э. А. Социокультурное пространство массовой культуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ifapcom.ru/files/Monitoring/orlova_mass_kult.pdf
5. Синичина Екатерина. Концепция устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cloudwatcher.ru/analytics/2/view/72/>
6. Сталій розвиток суспільства: Навчальний посібник. – Київ, 2009. – Режим доступу: http://municipal.gov.ua/upload/usr/files/inside_part_of_the_manual.pdf
7. Сталій розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. – 2 вид. – К., 2011. – 392 с. – Режим доступу: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/rozvytok_suspilstva_undp.pdf
8. Сталій розвиток в Україні: роль освіти: Путівник / за ред. В. Підлеснюк. – Київ, 2005. – 88 с. – Режим доступу: <http://ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/142/1/Stalyi%20rozvytok%20suspilstva.pdf>
9. Fotopoulos Takis Mass media, Culture and Democracy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.inclusivedemocracy.org/dn/vol5/fotopoulos_media.htm

References

1. Kostina A. V. Massovaja kul'tura kak fenomen industrial'nogo obshhestva. Izd. 4-e. – M.: Izdatel'stvo LKI, 2008. – 352 s.
2. Kostina A. V. Sootnoshenie tradicionnosti i tvorcestva kak osnova sociokul'turnoj dinamiki. – M.: Knizhnyj dom «LIBROKOM», 2010. – 144 s.
3. Kuzub T. I. Opozicija i vzaimodejstvie massovoj i jelitarnoj muzykal'nyh kul'tur v svete razvitiya mediakul'tury [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2010/2010_5_256_260.pdf
4. Orlova Je. A. Sociokul'turnoe prostranstvo massovoj kul'tury [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.ifapcom.ru/files/Monitoring/orlova_mass_kult.pdf
5. Sinicina Ekaterina. Koncepcija ustojchivogo razvitiya [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.cloudwatcher.ru/analytics/2/view/72/>
6. Stalij rozvytok suspil'stva: Navchal'nyj posibnyk. – Kyi'v, 2009. – Rezhym dostupu: http://municipal.gov.ua/upload/usr/files/inside_part_of_the_manual.pdf
7. Stalij rozvytok suspil'stva: navchal'nyj posibnyk / avt.: A. Sadovenko, L. Maslovs'ka, V. Sereta, T. Tymochko. – 2 vyd. – K., 2011. – 392 s. – Rezhym dostupu: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/rozvytok_suspilstva_undp.pdf
8. Stalij rozvytok v Ukraї'ni: rol' osvity: Putivnyk / za red. V. Pidlesnjuk. – Kyi'v, 2005. – 88 s. – Rezhym dostupu: <http://ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/142/1/Stalyi%20rozvytok%20suspilstva.pdf>
9. Fotopoulos Takis Mass media, Culture and Democracy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.inclusivedemocracy.org/dn/vol5/fotopoulos_media.htm

Lyashchenko I. S., lecturer, Kryvyi Rih pedagogical Institute shei «Kryvyi Rih national University» (Ukraine, Kryvyi Rih), irinalaschenko1@rambler.ru

Mass culture and sustainable development: the question of the problem statement

The article addressed the issue of the problem of the ratio of mass culture and the concept of sustainable development of society.

Keywords: globalization, sustainable development, mass culture, mass musical culture.

Лященко И. С., преподаватель, Криворожский педагогический институт ГВУЗ «Криворожский национальный университет» (Украина, Кривой Рог), irinalaschenko1@rambler.ru

Массовая культура и устойчивое развитие общества: к вопросу постановки проблемы

Рассмотрены вопросы постановки проблемы соотношения массовой культуры и концепции устойчивого развития общества.

Ключевые слова: глобализация, устойчивое развитие, массовая культура, массовая музыкальная культура.

* * *

УДК 1(091)

Терещенко М. М.,
здобувач, Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ МОДЕЛЕЙ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ПІДґРУНТЯ ВИМОГ ДО ПРОФЕСІОНАЛА З ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджуються закономірності та механізми інноваційних процесів у сучасному світі. Визначається, що бачення інноваційного процесу має еволюційний характер, в той час як цей процес постає середовищем діяльності фахівців з управління інноваціями. Метою цієї статті є уточнення основних концептуальних моделей інноваційного процесу в історії людства та особливостей їх впливу на фахові вимоги до професіонала з інноваційної діяльності. Обґрунтовується ідея, що уявлення про механізми інноваційних процесів суттєво впливають на вимоги, які висуваються до компетенцій професіоналів із інновацій. Розкрито специфічні вимоги до фахівців із інновацій за лінійної, лінійно-послідовної, пов'язаної, інтерактивної моделі інноваційного процесу.

Ключові слова: інновації, менеджмент інновацій, професіонал із інноваційної діяльності, підприємництво, бізнес, інноваційний процес, модель.

Як свідчить досвід різних країн, сучасна конкурентоздатність підприємств забезпечується численними інституційними умовами, серед яких переважають побудова та розвиток ефективної інноваційної системи. Остання постає як сукупність різноманітних організацій, інститутів і структурних підрозділів, які спільно або індивідуально формують фактори впливу на процес розвитку та розповсюдження нових технологій.

Інноваційні процеси в економіці перебувають останнім часом в полі зору посиленої уваги з боку як закордонних, так і вітчизняних фахівців. Загальні риси інноваційних процесів наприкінці ХХ ст. виділені Н. Івановою, значний вклад в дослідження сутності інноваційного процесу та шляхів його прискорення в Україні внесли Л. Антонюк, М. Гаман, О. Дацій, А. Ковач, А. Поручник, В. Савчук та ін. [1; 5–7], окремі аспекти зарубіжного досвіду стимулювання інноваційної діяльності досліджено Д. Віддом, В. Івановим, П. Консейсао, П. Квінтасом, Т. Коно, Д. Мессі, С. Ропером, Ф. Сантоса, М. Хейтор та іншими [10–11; 13; 16]. Управління інноваціями та менеджмент інновацій розглядаються сьогодні як провідний механізм оптимізації та підвищення ефективності процесу здобуття конкурентних переваг на основі нововведень. Цьому питанню присвячені роботи В. Зініна [5], Н. Шубнякової [19].

Проте невирішеною проблемою залишається питання особливостей та механізмів функціонування інноваційного середовища як середовища дії управителів та фахівців з інновацій; взаємовпливів специфіки середовища та вимог, що висуваються до якостей професіонала. Так, аналізуючи постає фахівця з інновацій в розрізі його компетенцій,

необхідно звернутись до аналізу сучасної специфіки інноваційних процесів: до їх динаміки, трансформацій, механізмів. Метою цієї статті є уточнення основних концептуальних моделей інноваційного процесу в історії людства та особливостей їх впливу на фахові вимоги до професіонала з інноваційної діяльності.

В результаті численної кількості випадкових взаємодій за участю різноманітних людей та організацій, породжується система взаємозалежних інститутів, які створюють, зберігають і передають знання, вміння, навички та артефакти, визначають нові технології. Отже, ефективність функціонування системи ґрунтується на організаційних, інституційних і соціокультурних взаємодіях, а не виключно на технологіях як таких [19, с. 12]. Розуміння та сприйняття цієї обставини дозволяє розглядати інноваційний потенціал підприємства як складову соціально-економічних та соціокультурних процесів.

Якщо взяти за методологічну основу процесне бачення інноваційного середовища, то соціокультурний та соціально-економічний аспект є найбільш перспективними для пошуку способів підвищення рівня конкурентоздатності на основі інновацій. Крім індивідуальних підприємницьких і дослідницьких зусиль, важливим чинником є державна політика, адже для держави інновації є способом підвищення зайнятості та стимулювання економічного зростання при збереженні життєвих цінностей і національних традицій.

Стає очевидним, що інновації не мають прямого відношення виключно до наукових відкриттів та підлягають впливу багатьох інших факторів. Тому інновації можуть сприйматись як нелінійний процес, що включає в себе дослідження, проектування, виробництво, маркетинг, фінанси, сервіс після продажу, правове забезпечення тощо. Конкурентоздатність, яка ґрунтується на інноваціях, не може базуватись виключно на інвестиціях в нові технології та обладнання. Інновація – це в першу чергу нові знання (інформація), яка збирається та переробляється організацією або окремими людьми [19, с. 13].

У сучасному динамічному світі нормою стає не одиничний акт впровадження нововведення, а цілеспрямована система заходів із розробки, впровадження, виробництва та комерціалізації новацій. Така інноваційна діяльність може бути представлена як процес творчості, як максима інноваційної альтернативи, інноваційної потреби та підприємницької ініціативи на різних рівнях: державному, організаційному, індивідуальному. Якість такої діяльності є ключовою передумовою успіху в сучасних умовах [12].

Сучасним соціально-економічним процесам властива потужна інноваційна спрямованість, тому виникає потреба у використанні нових форм управління, які враховуватимуть зростаюче значення неречовинних форм та інноваційних чинників економічного зростання. Це накладає нові вимоги на компетенції професіонала і актуалізує особливий тип управління, спрямованого на управління процесами оновлення всіх елементів соціально-економічних систем.

Таким типом управління постає менеджмент інновацій – самостійна галузь професійної діяльності, спрямована на досягнення будь-якою організаційною структурою інноваційних цілей шляхом використання

наєвних ресурсів. Деякі спеціалісти вважають, що в епоху розвитку постіндустріального суспільства менеджмент інновацій переростає вузькі межі функціональної компетенції. З мірою розвитку інноваційної спрямованості економіки, посилення техніко-технологічної насиченості науки, зростання економічної доцільності нововведень менеджмент інновацій набуває рис найважливішого соціально-економічного інституту, що чинить вплив на різні сфери людської діяльності.

Сьогодні інноваційні компанії виступають організаціями, які генерують нові знання, застосовуючи їх в області дизайну, виробництва, торгівлі, надання послуг. Практично всі види продукції включають в себе упредметнені знання – від складного виробничого обладнання до побутової техніки. При цьому об'єктом управління стають «невловимі» інтелектуальні активи організації. На відміну від періоду індустріалізації, сьогодні фірми відстежують появу нових знань ще на етапі проведення фундаментальних досліджень і прагнуть першими отримати позитивні результати у своє розпорядження. В результаті науково-технічний прогрес поступово трансформується в науково-технічні перегони [3, с. 21–25]. Частка капіталізації знань в сумарному показнику капіталізації середнього сучасного високотехнологічного підприємства сягає 85% [14, с. 35–39]. При цьому найціннішими знаннями є ті, що можуть знайти форму інтелектуальної власності: у вигляді винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, програм для ЕОМ, баз даних і т.п. Як зазначає В. Зінов, сьогодні на професії з переважанням інтелектуальної праці припадає основний приріст зайнятості: 85% – у США, 89% – у Великобританії, 90% – в Японії. При загальному збільшенні числа робочих місць на 25% зайнятість фахівців у сфері високих технологій збільшиться на 40–75% [5, с. 26].

Більшість дослідників зводять розуміння інноваційної діяльності до отримання та використання лише наукового знання – знання, що є результатом організаційно оформлених результатів розробок, які здійснюються відповідно до певних процедур, і тому доступного для передачі і використання іншими користувачами. Відповідно до цього менеджмент інновацій організаційно часто обмежується науковими, науково-технічними і спеціалізованими інноваційними організаціями, а функціонально – просуванням науково-технічного продукту зі сфери НДДКР у виробництво [5, с. 35].

Наприклад, С. Ільєнкова, характеризуючи менеджмент інновацій, визначає, що професіонали з управління інноваціями можуть діяти у різних структурах (академіях наук, ВНЗ, наукових товариствах, дослідницьких організаціях, конструкторських бюро тощо), створюючи творчі колективи, займаючись пошуком і поширенням нововведень, формуванням портфеля замовлень на наукові дослідження і розробки. І. Коршунов і А. Тріфілова, описуючи еволюцію менеджменту інновацій, також ставлять в основу передусім розвиток методів управління НДДКР [5, с. 36].

Не зменшуючи важливості наукового знання в сучасній інноваційній діяльності, необхідно навести досить суттєві заперечення щодо обмеження розуміння інновацій як похідних виключно від наукового знання.

Можна виокремити два основні підходи до розуміння динаміки інноваційного процесу. Сутність першого

полягає в тому, що інновації та науково-технічний прогрес розглядаються як здатний до саморозвитку динамічний процес, зворотна реакція на можливості науково-технічної думки, що постійно розвивається на основі ендогенних чинників. Цей підхід є методологічною основою гіпотези «техногенного поштовху», що заснована на ідеї автономного розвитку науки і не надає великого значення зв'язку між економічним середовищем та технічним прогресом. Близькою є гіпотеза «економічного ефекту», що пов'язує винахідницьку активність і частоту наступних інновацій. На відміну від відкриттів, породжених в основному розвитком наукового пізнання, винаходи виникають під впливом різних чинників: наукових, технологічних, економічних тощо.

Сутність другого підходу полягає в аналізі інновацій як результату об'єктивного процесу, що визначається відповідною потребою суспільства (споживацьким попитом, політичною або військовою необхідністю тощо) – тобто зовнішніми факторами. Цей підхід бере до уваги велику кількість винаходів та відкриттів, що з'явилися одночасно та незалежно один від одного. Інакше кажучи, інновації з'являються як відповідь на певний імпульс, яким може постати і брак наукових знань, і економічний або соціальний фактор. На основі такого підходу виникає гіпотеза «тиску ринкового попиту» або «ринок-тяга», що стверджує економічні умови як пріоритетні для інноваційної діяльності. Саме ринковий попит на новачі, а не пропозиції з боку науки і техніки, є визначальним для технологічного прогресу [10, с. 260].

Гіпотеза «ринок-тяга» пов'язує зростання інноваційних можливостей економіки з вимогами ринку, з появою нових галузей та реконструкцією старих. Японський економіст Т. Коно виділив чотири джерела інноваційних ідей: потреби ринку, можливості науки, потреби та політика компаній, уподібнення діючим компаніям [10, с. 260]. Але гіпотеза ринкового попиту не повністю пояснює коливання винахідницької активності, невизначеність результатів інноваційної діяльності. В країнах із розвинутою ринковою економікою все міцніші позиції серед дослідників завойовує думка про відмову від спрощеної лінійної залежності наукових розробок та економічного попиту.

Первинність ринкового попиту як рушійної сили інноваційного процесу не доведена з певною мірою очевидності. Е. Роудсом, Д. Відом були досліджені значні інновації більш ніж за 25 років, які в цілому свідчать про баланс науково-технологічної компоненти та фактору попиту [16, с. 121–131].

У той самий час «поштовх» наукових та технологічних відкриттів видається визначальним на початку розвитку конкретного нового промислового сектору, а «тяга ринку і споживацького попиту» більш важлива при наступному розвитку нового напрямку.

Велика кількість досліджень демонструють взаємоумовленість та комплексність усіх факторів, які впливають на інноваційну діяльність. Ряд дослідників у сфері інновацій дійшли висновку, що для аналізу закономірностей виникнення нововведень доцільно використовувати моделі, які ґрунтуються на принципі випадковості. Д. Сахал запропонував імовірнісну модель інноваційної діяльності, що базується на наступних принципах [17]:

– витоки виникнення технічних відкриттів варто шукати в процесі складних взаємодій між багатьма

факторами, що діють одночасно; оскільки цих факторів надзвичайно багато, остільки надзвичайно складно оцінити вплив кожного, тому інновація часто здається породженням випадковості;

– інновація як спосіб вирішення проблеми залежить від міри її нагальності та частоти спроб розв'язання;

– успіх у вирішенні технічної проблеми залежить від відповідного накопиченого з часом досвіду, у свою чергу вирішення існуючих проблем збагачує попередній досвід, ніби оцінюючи його у новому вимірі;

– технологічне зрушення відбувається кумулятивно.

Сполучення описаних підходів проявляється у розвитку варіантів взаємодії учасників інноваційного процесу та еволюції моделей інноваційних процесів.

Перша модель інноваційного процесу з'являється у 50–60-х рр. ХХ ст. і носить назву лінійної моделі, або інноваційного ланцюга, який є результатом логічного поділу процесу на функціональні етапи. Таку модель можна назвати моделлю інновацій, що підштовхуються технологіями. Відповідно до цієї моделі, інноваційний процес розпочинається з фундаментальних досліджень у великих дослідницьких центрах і завершується у сфері збуту та використання продуктів. Таким чином, це простий послідовний процес з упором на роль НДДКР та ставленням до ринку лише як споживача результатів технологічної активності виробництва [5, с. 38]. За такого тлумачення нове наукове знання автоматично породжує прикладні ідеї, утворюючи нові продукти та процеси, – відповідно, воно має автоматично вести до економічного зростання.

Лінійна модель інноваційного процесу відображає зростаючу роль науки в промисловості. Так спосіб здобуття наукових знань та навчання відповідним технологіям професіоналів із інновацій набуває першочергового значення. На думку низки дослідників, лінійна модель має безліч значимих характеристик та цінних суспільних застосувань, проте все більша кількість дослідників виступають із її критикою, оскільки вона, як демонструє досвід, не віддзеркалює всю складність взаємин усередині системи інноваційних процесів: не дає змоги зазначити момент появи винаходу, не враховує механізми зворотного зв'язку між окремими ланками, не враховує зовнішні умови та ідеї, що з'являються поза дослідницьким підрозділом тощо [13, с. 141].

Технологічні зміни постають кумулятивним видом діяльності, тобто напрямок змін визначається станом тих технологій, що вже використовуються і суттєво визначають можливий діапазон інновацій. Тому майбутні знання обмежуються наявним досвідом, що також не враховується в лінійній моделі. Також лінійна модель майже не відображає ролі безпосереднього виробництва нового продукту. Наука призводить до певної технології, фундаментальні дослідження – до розробок та їх розповсюдження. В межах такого розподілу праці фахівці, які керують налагодженням нових ліній виробництва, починають діяти тільки наприкінці або вже після інноваційного процесу, тому їх вплив на управління інноваціями суттєво знижується [5, с. 44].

Означені недоліки зумовили виникнення інших моделей інноваційних процесів, більш складних у порівнянні з лінійною. Вони передбачають більше одного прямого шляху розвитку інновації від досліджень до комерціалізації: нові ідеї розробляються на всіх стадіях

інноваційного процесу, в тому числі і на виробництві. Фундаментальні дослідження вже не розглядаються як єдина ініціююча сила. Проте це не зменшує ролі фундаментальної науки у інноваціях, а лише відображає той факт, що взаємозв'язки між нею та іншими стадіями, включаючи комерціалізацію, надто складні та не можуть бути представлені як прямолінійні, з повним розподілом на окремі фази [16, с. 125].

Виникнення *другої моделі інноваційного процесу* сягає 60–70-х років. Це лінійно–послідовна модель з упором на важливість ринку, на запити якого реагують НДДКР (відображення гіпотези «тиску ринку») [5, с. 46]. В цій моделі інноваційний процес розглядається як передача науково–технічного знання безпосередньо у сферу задоволення потреб споживача. Продукт при цьому перетворюється на носія технології, і форма, якої він набуває, визначається лише після встановлення зв'язку між технологією та потребою, яку вона задовольняє [18, с. 35]. В цьому випадку професіонал з інновацій має справу з суттєвими змінами в уявленнях розробника про характер перетворень науково–технічного потенціалу в цілі бізнесу, оскільки другий підхід орієнтується на потреби гіпотетичного споживача. Тому необхідною є значніша відповідність у поглядах між розробником інновацій та управителем, аніж зустрічається на більшості підприємств, а досягнення цієї відповідності може потребувати суттєвих організаційних змін [5, с. 46]. При цьому основна увага професіонала з управління інноваціями має бути спрямована не просто на високу технологічність, а на задоволення прихованих потреб та створення базисних інновацій, які реалізують масштабні науково–технічні розробки.

Третя модель інноваційного процесу актуалізується в період 70–80-х рр. ХХ ст. Вона може бути названа «пов'язаною» моделлю інноваційного процесу [5, с. 47]. Це значною мірою комбінація першої і другої моделей з акцентом на зв'язку технологічних можливостей з потребами ринку. Виходячи з цього, процеси, що відбуваються всередині підприємства, розуміються як шлях, що починається зі сприйняття нової ринкової можливості або нового наукового винаходу до аналітичного проектування нового продукту або процесу, розробки, виробництва і кінцевої реалізації. Для діяльності фахівця з інновацій важливу роль починає відігравати взаємодія між окремим підприємством і науково–технологічним середовищем, всередині якого діє це підприємство. Важливість зовнішніх по відношенню до підприємства джерел інновацій на рівні з власним НДДКР особливо відмічають І. Нонака та Х. Такетучі, оцінюючи це як один із факторів успіху японських компаній, які часто беруть на озброєння знання, створені зовні організаціями. Компанії звертаються до розповсюдників продукції, державних установ і навіть конкурентів у пошуку нових аспектів проблем або ключів до їх рішення. Для японських підприємств характерне постійне введення нового через встановлення зв'язків між зовнішніми та внутрішніми джерелами новачій [5, с. 48]. Також ця модель наголошує на необхідності паралельних дій багатьох організацій в інноваційному процесі, адже підкреслює, що технічна інновація не є чітко вираженим багатостадійним процесом. Навпроти, поєднання НДДКР з ринком має перетворюватися на паралель, коли просування технології на ринок досягається через одночасні дії різних організацій.

Таким чином, наприкінці ХХ ст. виникає *четверта модель інноваційного процесу*, орієнтована на принципи японського менеджменту – інтерактивна модель [13, с. 158]. Вона акцентує увагу на паралельній діяльності інтегрованих груп та зовнішніх горизонтальних та вертикальних зв'язків. Одночасна робота над ідеєю кількох груп спеціалістів, що діють у різних напрямках, прискорює вирішення задачі. Позитивно характеризуючи досвід Японії в управлінні інноваціями, Д. Коземетські стверджує, що процес технологічних інновацій є певною мірою паралельною організацією роботи, оскільки багато що має робитись в один і той самий час у різних місцях. Проте це не повинно постати хаосом, оскільки в ньому має бути пов'язуюча структура, що поєднує різні дії, які є тимчасовими, проте обов'язковими для численних організацій для безперервного просування технології на ринок [20, р. 124].

На галузевому ринку ефективним інструментом необхідного паралелізму є суцільне середовище трансферу технологій у сполученні з численними процесами зворотного зв'язку. Необхідна інфраструктура комерціалізації технологій на галузевому ринку описується в термінах організаційної структури, ресурсів, методів управління та наявних інструментів та технологій управління. При цьому сам процес стимулюється творчістю та успішно реалізується через паралельну роботу, яка координується освітніми, урядовими та промисловими організаціями [20, р. 124].

Описані еволюційні зміни механізмів і середовища інноваційних процесів певним чином змінюють характеристики і вимоги до професіоналів з інновацій.

На початку зародження потужної хвилі інноваційних процесів у 50-х рр. ХХ ст. домінувало лінійне уявлення про них. Провідним поштовхом до виникнення і впровадження інновації визнавалась технологія та її розвиток. Уявлялось, що можливість виникнення, якість та затребуваність та перспективність інновацій залежить від потужності винахідницької ініціативи та рівня розвитку фундаментальних досліджень. Осередок інноваційних процесів уявлявся в межах наукових та дослідницьких закладів. В умовах такого середовища фахівець з інновацій мав в першу чергу бути компетентним та обізнаним із питань актуального технологічного розвитку наукомістких галузей знання, мати змогу прогнозувати, відстежувати та оцінювати тенденції та перспективи такого розвитку тощо. У 60-х роках під впливом гіпотези «тяги ринку» технологія перестає розглядатись як єдина необхідна основа інновації і, відповідно, змінюється роль професіонала з інновацій. Тепер він має не тільки і не стільки бути обізнаним з питань технологічного розвитку, скільки з проблематики потреб ринку, як наявних, так і майбутніх. Пізніше, у 70-х роках уявлення про важливість технології та ринку синтезуються у межах пов'язаної моделі, яка висуває до професіоналів із інновацій нові вимоги: тепер мало бути обізнаним у технологічному розвитку, чи уважним та прозорливим щодо потреб ринку. Тепер необхідно аналізувати перше і друге у їх постійному взаємозв'язку, при чому інновація починає розглядатись як постійний динамічний процес. В такому розумінні середовища інноваційного процесу у діяльності фахівця з інновацій важливу роль починає відігравати взаємодія між окремими підприємством і більш широким науково–технологічним середовищем, всередині якого діє

дане підприємство. Наприкінці ХХ ст. виникає четверта модель інноваційного процесу, орієнтована на принципи японського менеджменту – інтерактивна модель. В її умовах професіонал з інновацій в першу чергу акцентує увагу на паралельній діяльності інтегрованих груп і зовнішніх горизонтальних та вертикальних зв'язків, пошуків внутрішніх і зовнішніх по відношенню до організації джерел нововведень, їх використанні, трансформації та узгодженні.

Таким чином, зміна уявлень про механізми інноваційного процесу як середовища діяльності професіонала з інновацій детермінує і роль цієї постаті та вимоги, що до неї висуваються. Кожна з означених моделей інноваційного процесу можлива для існування, залежно від конкретних суспільно-історичних, соціальних, економічних, політичних умов, рівня технологічного розвитку суспільства тощо. Тож, перспективою подальших розробок є детальний аналіз особистісних та професійних рис та якостей, якими мають володіти фахівці з інновацій для діяльності в різних умовах розвитку інноваційного середовища.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Бобровська О. Інноваційне управління як важіль і джерело інноваційного розвитку регіонів [Електронний ресурс] / О. Бобровська. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-4/doc/1/03.pdf>.
3. Вчерашний Р. Інновации – инструмент экономического развития / Р. Вчерашний, О. Сухарев // Инвестиции в России. – 2000. – №11. – С.21–25.
4. Захожай В. Статистика інвестиційної діяльності / В. Захожай, М. Кіт // Персонал. Журн. інтелект. еліти. – 2008. – №8. – С.10–17.
5. Зинов В. Г. Развитие системы профессиональной переподготовки менеджеров для повышения эффективности инновационной деятельности: теория и практика / В. Г. Зинов // Дисс. ... д. экон. наук: 08.00.05. – М., 2005. – 347 с.
6. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації: монографія / О. І. Даций, М. В. Гаман, Н. В. Даций. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 368 с.
7. Кирьяков А. Г. Основы инновационного предпринимательства / А. Г. Кирьяков, В. А. Максимов. – Ростов/н/Д.: Феникс, 2002. – 160 с.
8. Ковач А. В. Світові тенденції інноваційного процесу на сучасному етапі [Електронний ресурс] / А. В. Ковач. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kovach-av-svitovi-tendentsiyi-innovatsiyogo-protsesu-na-suchasnomu-etapi>.
9. Кондратьев Н. Д. Проблемы экономической динамики / Н. Д. Кондратьев. – М.: Экономика, 1989. – 210 с.
10. Коно Т. Стратегия и структура японских предприятий / Т. Коно. – М.: Прогресс, 1986. – 384 с.
11. Консейсао П. Повышение значимости НИОКР в инновационной деятельности европейской промышленности / П. Консейсао, М. Хейтор, Ф. Сантос // Сб. статей: Трансфер технологий и эффективная реализация инноваций / отв. ред. Н. М. Фонштейн. – М.: АНХ, 1999. – С.171.
12. Коршунов И. А. Современный менеджмент инноваций / И. А. Коршунов, А. А. Трифилова // Инновации. – 2003. – №2–3. – С.85–90.
13. Месси Д. Линейная модель инноваций: за и против / Д. Месси, П. Квинтас, Д. Вилд // Сб. статей: Трансфер технологий и эффективная реализация инноваций / отв. ред. Н. М. Фонштейн. – М.: АНХ, 1999. – С.141.
14. Одинцов С. В. Место и роль интеллектуального капитала предприятия в современном мире / С. В. Одинцов // Наука и промышленность России. – 2002. – №10. – С.35–39.
15. Партин Г. О. Стратегічне управління інвестиційним кліматом національної економіки: проблеми та перспективи / Г. О. Партин // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – №1 (7). – С.355–360.

16. Роудс Э. Технологии, теория инноваций и процесс их реализации / Э. Роудс, Д. Вилд // Сб. статей. Трансфер технологий и эффективная реализация инноваций / отв. ред. Н. М. Фонштейн. – М.: АНХ, 1999. – С.121–137.

17. Сахал Д. Технический прогресс: концепции, модели, оценки / Д. Сахал. – М.: Финансы и статистика, 1985. – С.66.

18. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.

19. Шубнякова Н. Г. Формирование модели управления подготовкой инновационных менеджеров в условиях модернизации экономики / Н. Г. Шубнякова // Дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05. – Н. Новгород, 2011. – 123 с.

20. Kozmetsky G. Technology innovative challenge of new age / G. Kozmetsky // Impact: how IC 2 Institute Research Affects Public Policy and Business Practices. – Westport, Connecticut, London, 1997. – 321 p.

References

1. Antoniuk L. L. Innovatsii: teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsii / L. L. Antoniuk, A. M. Poruchnyk, V. S. Savchuk. – K.: KNEU, 2003. – 394 s.
2. Bobrovska O. Innovatsiine upravlinnia yak vazhil i dzherelo innovatsiinoho rozvytku rehioniv [Elektronnyi resurs] / O. Bobrovska. – Rezhym dostupu: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-4/doc/1/03.pdf>.
3. Vcherashnyi R. Innovatsii – instrument ekonomicheskogo razvityia / R. Vcherashnii, O. Sukharev // Investitsii v Rossii. – 2000. – №11. – С.21–25.
4. Zakhzhai V. Statystyka investytsiinoi diialnosti / V. Zakhzhai, M. Kit // Personal. Zhurn. intelekt. elity. – 2008. – №8. – С.10–17.
5. Zinov V. H. Razvitie sistemy professionalnoi perepodgotovki menedzherov dlia povysheniya effektivnosti innovatsionnoi deyatelnosti: teoriya i praktika / V. H. Zinov // Diss. ... d. ekon. nauk: 08.00.05. – М., 2005. – 347 s.
6. Innovatsiina model rozvytku ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia / O. I. Datsii, M. V. Haman, N. V. Datsii. – Donetsk: Yuhovostok, 2010. – 368 s.
7. Kyriakov A. H. Osnovy innovatsiongho predprinimatelstva / A. H. Kyriakov, V. A. Maksimov. – Rostov/n/D.: Feniks, 2002. – 160 s.
8. Kovach A. V. Svitovi tendentsii innovatsiinoho protsesu na suchasnomu etapi [Elektronnyi resurs] / A. V. Kovach. – Rezhym dostupu: <http://intkonf.org/kovach-av-svitovi-tendentsiyi-innovatsiyogo-protsesu-na-suchasnomu-etapi>.
9. Kondratyev N. D. Problemy ekonomicheskoi dinamiki / N. D. Kondratyev. – М.: Ekonomika, 1989. – 210 s.
10. Kono T. Strategiya i struktura yaponskikh predpriyatii / T. Kono. – М.: Progress, 1986. – 384 s.
11. Konseisao P. Povyshenie znachimosti NIOKR v innovatsionnoi deiatelnosti yevropeiskoi promyshlennosti / P. Konseisao, M. Kheitor, F. Santos // Sb. statei: Transfer tehnologiy i effektivnaia realizatsiya innovatsiy / отв. ред. Н. М. Fonshtein. – М.: ANKh, 1999. – С.171.
12. Korshunov Y. A. Sovremennyy menedzhment innovatsiy / Y. A. Korshunov, A. A. Trifilova // Innovatsii. – 2003. – №2–3. – С.85–90.
13. Messy D. Lyneinaia model innovatsiy: za i protiv / D. Messy, P. Kvintas, D. Vild // Sb. statei: Transfer tehnologiy i effektivnaia realizatsiya innovatsiy / отв. ред. Н. М. Fonshtein. – М.: ANKh, 1999. – С.141.
14. Odintsov S. B. Mesto i rol intellektualnogo kapitala predpriyatya v sovremennom mire / S. V. Odintsov // Nauka i promyshlennost Rossii. – 2002. – №10. – С.35–39.
15. Partyn H. O. Stratehichne upravlinnia investytsiynym klimatom natsionalnoi ekonomiky: problemy ta perspektyvy / H. O. Partyn // Ekonomichniy nobelivskiy visnyk. – 2014. – №1 (7). – С.355–360.
16. Rouds E. Tekhnologii, teoriya innovatsiy i protsess ikh realizatsii / E. Rouds, D. Vild // Sb. statei. Transfer tehnologiy i effektivnaia realizatsiya innovatsiy / отв. ред. Н. М. Fonshtein. – М.: ANKh, 1999. – С.121–137.
17. Sakhal D. Tekhnicheskyyi progress: kontseptsii, modeli, otsenki / D. Sakhal. – М.: Finansy i statistika, 1985. – С.66.
18. Tvis B. Upravleniye nauchno-tekhnicheskimi novovvedeniyami / B. Tvis. – М.: Ekonomika, 1989. – 271 s.
19. Shubniakova N. H. Formirovaniye modeli upravleniya podgotovkoi innovatsionnykh menedzherov v usloviyakh modernizatsii ekonomiki / N. H. Shubniakova // Diss. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05. – N. Novgorod, 2011. – 123 s.
20. Kozmetsky G. Technology innovative challenge of new age / G. Kozmetsky // Impact: how IC 2 Institute Research Affects Public Policy and Business Practices. – Westport, Connecticut, London, 1997. – 321 p.

Tereshchenko M. M., the applicant, the National Pedagogical University, Dragomanov (Kyiv, Ukraine), gileya.org.ua@gmail.com

Evolution of the innovation process models as a conceptual basis for the requirements for specialist in innovations

Patterns and mechanisms of innovative processes in the modern world are studied. It is determined that the vision of the innovation process is evolutionary in nature, while this process is an environment for activity of experts in innovation management. The purpose of this article is to clarify the main conceptual models of the innovation process in mankind history and especially their impact on the professional requirements to a specialist in innovation. It is substantiated that vision of the mechanisms of innovation process significantly affect the requirements for the competence of specialists in innovation. Author works out specific requirements for specialists in innovation at various historical models of the innovation process: linear, linear–sequence related, interactive one.

Keywords: innovation, management of innovation, specialist in innovations, entrepreneurship, business, innovation process, model.

Терещенко М. Н., соискатель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Эволюция моделей инновационного процесса как концептуальная основа требований к профессионалу по инновационной деятельности

Исследуются закономерности и механизмы инновационных процессов в современном мире. Определяется, что видение инновационного процесса имеет эволюционный характер, в то время как этот процесс является средой деятельности специалистов по управлению инновациями. Целью этой статьи является уточнение основных концептуальных моделей инновационного процесса в истории человечества и особенностей их воздействия на профессиональные требования к специалисту по инновационной деятельности. Обосновывается идея, что представление о механизмах инновационных процессов существенно влияют на требования, предъявляемые к компетенциям специалистов по инновациям. Раскрыты специфические требования к специалистам по инновациям при разных исторических моделях инновационного процесса: линейной, линейно–последовательной, связанной, интерактивной.

Ключевые слова: инновации, менеджмент инноваций, профессионал по инновационной деятельности, предпринимательство, бизнес, инновационный процесс, модель.

УДК 141.32(477)

Шморгун Олександра О.,
кандидат філософських наук, старший викладач,
Центр гуманітарної освіти НАН України
(Україна, Київ), shmorgunoo@gmail.com

**ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ:
І. ФРАНКО, ЛЕСЯ УКРАЇНКА, В. ВИННИЧЕНКО**

Переважаюча більшість наявних на сьогоднішній день в Україні досліджень, зараховуючи творчість І. Франка, Лесі Українки та В. Винниченка до проявів українського модернізму, разом з тим не надають ваги небажанню самих українських письменників з нею однозначно самоідентифікуватися. Отже, постає проблема розгляду цих постатей у більш широкому, власне філософському контексті, що і реалізується в даній статті, з використанням структурно–функціонального підходу та методу компаративного аналізу, а також культурно–історичного та соціокультурного підходів.

В статті доведено, що саме наявність в творчості І. Франка, Лесі Українки та В. Винниченка яскраво вираженого екзистенційного виміру свідчить про її безпосередню належність до парадигми філософування доби Модерну, на відміну від більшості представників літератури українського модернізму, що наслідували цю проблематику із вторинних джерел, причому надзвичайно важливий аспект екзистенційного патріотизму часто–густо втрачається.

Ключові слова: український модернізм, атеїстичний екзистенціалізм, Романтизм, І. Франко, Леся Українка, В. Винниченко.

Думка про наявність в українській філософії специфічного екзистенційного виміру наразі вже цілком утвердилась у дослідницьких колах. Причому від самого початку на передній план екзистенційного дискурсу виступили такі видатні представники української культури, як І. Франко, Леся Українка та В. Винниченко. Видатний представник так званого «червоного екзистенціалізму» І. Бичко та його дружина і колега А. Бичко, зокрема

наголошують: «Романтично–екзистенційна спрямованість характерна для творчості ряду письменників та поетів України кінця XIX – початку XX ст. У першу чергу слід відзначити в цьому відношенні праці *Лесі Українки* (курсив авторів)» [8, с. 765]. (Екзистенційні виміри у творчості Лесі Українки А. Бичко також розглядає у своїй монографії «*Леся Українка: світоглядно–філософський погляд*» [1]). Екзистенційні мотиви звучать, на думку авторів, і в «межових ситуаціях», які дуже часто зустрічаються в художній творчості В. Винниченка [8, с. 766]. Відомому українському філософу В. Горському належить думка про те, що «...в українській культурі складається філософія, домінуючу тенденцію якої утворює екзистенціально–антропологічна редукція філософського знання» [4, с. 30], причому знаковим є те, що говорячи про українську філософію, В. Горський вказує на її спорідненість саме з французькою філософською традицією, «розпочинаючи від Вольтера і Руссо й аж до Ж.–П. Сартра й А. Камю включно», що демонструє наявність «вирозного струменю, який за способом філософування відмінний від науково–теоретичного, наближаючись швидше до художньо–образного мислення, до усвідомлення філософії не як об'єктивного вчення, а специфічного способу життєдіяльності» [4, с. 17]. Причому саме такий «екзистенційно–художній характер», на думку В. Горського, властивий філософському пошуку І. Франка [4, с. 196].

Сьогодні в Україні з'являється все більше і більше праць, в яких робляться спроби дослідження екзистенційних вимірів української філософії й серед досліджуваних персоналій центральними продовжують залишатися І. Франко, Леся Українка та В. Винниченко. Зокрема, до найбільш знакових досліджень можна віднести наступні: «Іван Франко: тяжіння до модернізму» М. Наєнка, «Франко не Каменярь. Франко і Каменярь», «Філософський світогляд Івана Франка» А. Пашука, «Культуроцентризм світогляду Івана Франка» В. Мазепи, «Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період» та «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій» О. Забужко, «Драма свободи в модернізмі: Пророчі голоси драматургії Лесі Українки» Л. Демської–Будзуляк, «Українська література перших десятиріч XX століття: філософські проблеми» А. Криловця, «Володимир Винниченко: парадокси доби і творчості. Книга розвідок та мандрівок» В. Панченка, «Пророк не своєї вітчизни. Експатріантський метароман Володимира Винниченка: текст і контекст» Г. Сиваченко, «Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури» Н. Зборовської тощо.

Втім, і про це почасти свідчать самі назви згаданих праць, екзистенційні виміри творчості І. Франка, Лесі Українки та В. Винниченка в них часто–густо розглядаються в їх приналежності до мистецького напрямку модернізму, що сформувався в Європі на межі XIX та XX ст. Однак при такому підході ми стикаємося з цілою низкою проблем. Насамперед сама наявність феномену «українського модернізму» і до сьогодні викликає численні дискусії. Адже чимало дослідників наголошують на тому, що українське мистецтво доби модернізму було позбавлене багатьох рис, характерних для європейського модернізму, зокрема в ньому було значно менше зневіри, всезаперечення, занепадництва, власне того, що з легкої руки Ф. Ніцше отримало назву